

УДК 159.9:22

Халанський В.В.,*аспірант Харківського інституту соціальної та політичної психології НАПН, Керівник програми «Душеопікунства та психологічного консультування», Донецький християнський університет, м.Донецьк, Україна*

ХРИСТІЯНСЬКА ПСИХОЛОГІЯ ЯК СПОСІБ ІНТЕГРАЦІЇ БОГОСЛОВ'Я І ПСИХОЛОГІЇ

У статті розглянуто питання інтеграційних процесів психології та християнської психології за умови пріоритету біблійних принципів.

***Ключові слова:** християнська етика, інтеграція, богослов'я, взаємовідношення, Бог.*

Халанський В.В. Христианская психология как способ интеграции богословия и психологии

В статье рассмотрен вопрос интеграционных процессов в психологии и христианской психологии на основании приоритета библейских принципов.

***Ключевые слова:** христианская этика, интеграция, богословье, взаимоотношения, Бог.*

Halansky V.V. Christian psychology as a way to integrate theology and psychology

The article deals with the issue of integration of psychology and Christian psychology on the basis of priority of biblical principles.

***Key words:** christian ethics, integration, theology, relationships, God.*

За останні 10 років кількість психотерапевтичних практик, тренінгових програм та послуг із особистісного росту значно зростає. Ми спостерігаємо тенденцію зближення психотерапевтичних практик із різноманітними духовними й, зокрема, релігійними течіями (буддизм, індуїзм, християнство та іншими). Крім того, в історичній ретроспективі простежується питання не тільки витоків психології, а й існування «двох психологій». Зокрема, в роботі Robert C. Roberts (про «дві психології») і в книзі Деніел Н. Робінсон «Інтелектуальна історія психології» [3] підкреслюється думка про

психологію як «немолоду науку»: сучасну (експериментальну) психологію, що бере початок від Вільгельма Вундта, й історичну психологію, витоки якої йдуть у елліністичні тексти та стародавні писання іудеїв. На тлі подібних тенденцій ми не можемо ігнорувати багату спадщину християнської традиції в розумінні людини, природу її мотивації, роботу та функцію душевного життя людини, розроблену в концепції християнської психології.

Ми також не можемо ігнорувати факту, що близько 89,5% громадян України відносять себе до категорії релігійних людей, при цьому 91% ідентифікують себе з християнським культурним простором. Серед студентської молоді ці показники досягли 88% у 2004 році, а вже до 2010 року – 93%, серед яких 29% вважає себе активно практикуючими християнами [1]. За даними ряду досліджень, клієнти воліють, щоб їх світоглядні установки враховувалися психологом або психотерапевтом. У зв'язку з цим ми виокремимо теоретичну та практичну передумови для необхідності розвитку християнської психології.

Д. Робінсон висловив наступну думку: «...мені давно здавалося, а зараз стало очевидним те, що загальні контури систематичної психології були окреслені в часи елліністичної й елліністичної Греції. Предмет психології так само древні, як і здатність міркувати. Її широкі практичні устремління датуються тим же часом, що й людські суспільства» [3].

Незважаючи на те, що подібний вектор роздумів має свою непросту полеміку, він створює передумову для християнської психології. Християнська психологія – це визнання її опори на християнську антропологію, вивчення якої передбачає досягнення природних законів (гуманітарний корпус знань), а також «надприродних» законів за допомогою прийняття біблійного одкровення про онтологічну (людина як вона є) дійсність. Модель християнської психології заснована на взаєминах із Богом (якась вертикаль) і з людиною (якась горизонталь). Таким чином, християнська психологія значно розширює цілісну картину розуміння природи людини, її глибинних соціальних зв'язків. Девід Майерс, християнський психолог і представник однієї зі шкіл інтеграції («порівнева» модель пояснення реальності) психології та богослов'я серед євангельських християн у США, не бачить у цьому суперечності. Нам недостатньо лише богослов'я, щоб пояснити, до прикладу, роботу ендокринної системи. Нам недостатньо і природничо-наукової інформації або

законів фізіології, щоб отримати прощення гріхів і мир із Богом. Виключивши вертикальний вимір у спрямованості людини до Бога, ми значно обмежуємо наше розуміння особистості в людині.

Євангельська традиція християнської психології бере свій початок в роботах таких «протестантських мислителів», як Richard Baxter's (1673), Jonathan Edwards (1746), Soren Kierkegaard (1844) та інших. Президент Європейського руху християнських психологів і антропологів Вернер Мей (Werner May) [7] вказує, що вперше термін «християнська психологія» вжив німецький богослов, філолог та історик Франц Деліч (Franz Delitzsch), опублікувавши в 1855 році книгу «Система біблійної психології». Потім з'явилася книга «Християнська психологія» Джеймса Сталкера (James Stalker) – ймовірно, в 1914 році. «Керівництво з християнської психології» Ліндера Кізера (Leander Keyser) з'явилося в 1928 році. Християнська психологія базується на антропології й використовує відновлювальні образи порятунку людини через одкровення, зафіксоване в Святому Письмі. На початку ХХ століття на тлі позитивізму, екзистенційного атеїзму саме в лоні християнської церкви реконструювався образ людини в порівнянні з образом Божим [5].

Християнська психологія виходить із інтеграції психології та богослов'я. Мета такої інтеграції полягає в набутті більш цілісного та всеохопного розуміння людської особистості та її суспільних і екосистемних світів, чого не дозволяє зробити ніяка окремо взята дисципліна [4].

Інтеграція не применшує істини психології, богослов'я чи будь-якої іншої дисципліни, а поглиблює їх за рахунок об'єднання й більш масштабного міждисциплінарного використання. Цей більш загальний погляд дозволяє нам не лише прославити істини Писання, а й захопитися тим, як ми «дивно влаштовані» (Пс. 138:14). Перспективи християнської психології та психотерапії бачаться в тому, щоб зміцнити або відновити психологічне здоров'я та розвиток особистості (психічний, фізичний, вольовий, емоційний і духовний).

Психологія спочатку зароджувалася як практична наука, яка ставила практичні цілі й завдання в різних сферах нашого суспільства, допомагаючи долати труднощі. Ми вважаємо, що ця мета й заданість завдань психології ріднять її з християнськими закликами про чесноти. Зараз часто говорять про духовний вимір у її терапії. Ці питання належать до розряду світоглядних і вимагають конкретики та прояснення. Християнська психологія як цілісна

науково-практична дисципліна спочатку спирається на християнське розуміння людини та світу в теорії й на практиці. Духовність терапії в християнській традиції поєднана безпосередньо з особистими стосунками людини з Богом та іншою особистістю. Шляхом особистих стосунків («людина-людина») розпізнається потенціал для життя та діяльності за допомогою реалізації свободи в любові. Християнська психологія – це заклик до відродження класичного протестантського розуміння Бога, людини, світу.

Джеймс Р.Бек у своїй статті «Solascriptura: тоді і зараз», – висловив думку про те, що «Реформатори не відкидали традицію (не біблійний джерело); вони тільки підпорядкували її авторитету Письма. Авторитет всіх соборів і богословів заснований на Писанні та підпорядкований йому; провідні реформатори не підтримували ідею *nudascripture* (тільки Біблія і нічого, крім Біблії). Інтеграціоністи, навпаки, наводять докази на користь того, що ми можемо використовувати дану інформацію при умові, що ми підкоряємо її авторитету Біблії, подібно до того, як даний принцип дотримується в системі християнських гуманітарних наук» [2].

Реформатори не були проти поєднання Письма та інших наук, але ставили Письмо понад усе. Лютер учив, що Писання – це *norma normans* (визначає норму), а не *norma normata* (певна норма). Християнська психологія – це спроба реконструювати цілісне уявлення про людину на підставі загального та спеціального одкровення, якій не чужі психічні, фізичні, емоційні переживання, але яка знаходить повноту щастя через зв'язки з Богом і людьми й узгоджує життя з собою. Християнська психологія не є спекулятивним ученням, дедукує свої положення з положень догматики, але виявляється наукою про реальне – наукою, відкритою до глибокого й серйозного осягнення людського життя, яке можна знайти в літературі, мистецтві та філософії. Звичайно, вона не може ігнорувати екзистенційні питання, і в цьому сенсі буде відчувати інтерес до екзистенційної думки.

Отже, вищевикладені міркування допомагають нам опредметити полемічне поле міркувань про християнську психологію, про її цілі й завдання. Однак визначення християнської психології дозволить нам побачити її перспективу і значущість для служіння Церкви у світі та зростання її в образ і подобу Божу.

Наступні, наведені нижче тези допоможуть окреслити межі християнської психології й найбільш повно представити християнський погляд на світ і людину [6]:

1. Психологія, яка не розглядає людину як вільну особистість, із притаманними їй гідністю й відповідальністю, – не християнська психологія.

2. Психологія, яка не розглядає людину як укорінену в бутті, – не є християнською.

3. Психологія, яка не визнає людину творінням і співтворцем Божим, – не християнська.

4. Психологія, яка не враховує дієву Божу любов, – не християнська психологія.

Християнську психологію слід розуміти, однак, не тільки в світлі її уявлень про світ і людину та її наукових концепцій, а й у першу чергу через живу присутність Бога в Ісусі Христі допомогою Духа Святого. У практичній християнській психології використовуються не тільки закони тварного світу, але й знання про те, що в житті світу бере участь Жива Особистість Бога: всемогутня, всюдисуща, Всезнаюча Трійця, спонукувана безмежною любов'ю.

Список використаної літератури та джерел:

1. Гридковець Л.М. Деяк і результати лонгітудного дослідження (1996-2004 рр) соціально-психологічних особливостей студентства / Л.М. Гридковець // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету: Збірник наукових праць: У 3 тт. – Чернігів, 2005. – Т.1. – С.108-117. – (Серія «Психологічні науки»).

2. Джеймс Р. Бэк. *Sola Scriptura: тогда и сейчас*.

3. Дэниел Н.Робинсон. Интеллектуальная история психологии / Н.Робинсон Дэниел. – М.: Институт философии, теологии и истории св. Фомы. – 2005. – С.514-516.

4. Eck, B. E. (1996). Integrating the Integrators: An organizing framework for a multifaceted process of integration. *Journal of Psychology and Christianity* (15) 2.

5. Чурсанов С.А. Богословское понятие личности в структуре методологической парадигмы православной психологии и педагогики. / В. Воробьев (прогоиерей) // Вестник ПСТГУ. Серия 4. Педагогика. Психология. – М.: Свято-Тихоновский Гуманитарный университет. – 1997. – № 4. – С.2-4

6. Институт христианской психологии. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fapsyrou.ru/world_projects/stati_world_conference/my_vmeste_edinstvo_1132/.

7. Европейское Движение христианской антропологии, психологии и психотерапии (EMCAPP) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.emcapp.eu/>.